

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/85022,Skoryna-lub-Skaryna-Franciszek.html>
24.02.2024, 07:02

Skoryna (lub Skaryna) Franciszek

SKORYNA (lub Skaryna) Franciszek (przed 1490, Połock – najpóźniej w 1541, Praga), humanista z rodziny mieszczańskiej pochodzenia ruskiego aktywny jako drukarz i wydawca, był także lekarzem, filozofem i tłumaczem *Biblii* na język ruski. Jako wczesny przedstawiciel drukarstwa cyrylicznego odegrał ważną rolę w rozwoju białoruskiej świadomości narodowej.

W Połocku rozpoczął edukację w szkole przy soborze Mądrości Bożej i u bernardynów. Od 1504 studiował na Uniw. Krakowskim, gdzie w 1506 otrzymał bakalaureat sztuk wyzwolonych. W Krakowie najprawdopodobniej zetknął się z cyrylicznymi drukami Szajpolta Fiola – wpływ tych druków widać w jego własnej, późniejszej produkcji wydawniczej. Miejsce jego dalszych studiów jest nieznane, wiemy jednak, że w 1510 uwieńczył je magisterium z filozofii. W 1512 otrzymał doktorat medyczny na Uniw. Padewskim. Od 1517 wydał w Pradze – najpewniej we własnej drukarni cyrylicznej, ewentualnie zlecając druk – *Psałterz*, a następnie dalsze 22 księgi biblijne. Były to wcześniejsze cerkiewnoślawiańskie przekłady poprawione przezeń, po części zaś jego własne dokonane na język ruski. S. przyświecała idea wydania całego Pisma św. po rusku, która jednak nie została zrealizowana, zapewne z powodów finansowych, chociaż dokonał przekładu wszystkich ksiąg (istniała wersja rękopiśmienna). Druki te stanowią cykl, który charakteryzuje wspólnota elementów poligraficznych (format, papier, układ kolumny tekstu) i przedmowa otwierająca całość. Cykl ten obejmuje 1196 kart formatu 4°, ozdobiony 45 większymi drzeworytami i dużą ilością mniejszych (inicjały, winietki itp.). W wydanych wówczas *Księdze Syrachy* i *Księgach Królewskich* zamieszczony jest słynny drzeworyt z jego wizerunkiem.

Drukarnia praska funkcjonowała do 1519. W początku lat 20. S. przeniósł się do Wilna, gdzie reaktywował swą drukarnię

cyrylicą (pierwszą w Wlk. Ks. Litewskim), umiejscowioną w domu burmistrza Jakuba Babicza. W zakładzie tym – z pewnością już należącym do niego i przez niego prowadzonym – wydawał kolejne druki cyrylicie, opatrzone stojącymi na wysokim poziomie artystycznym elementami graficznymi. Między drukarniami praską i wileńską daje się zauważyć ciągłość materiałów drukarskich, choć produkcja wileńska pod względem typograficznym stoi wyżej. S. wydał wówczas modlitewnik *Mała podróżna książeczka* i księgę liturgiczną *Apostoł*. W drugiej połowie lat 20. drukarnia wileńska z nieznanych powodów zaprzestała działalności. Niektórzy badacze, powołując się na wzmiankę w piśmie Zygmunta Augusta z 1553, gdzie jednak niewymienione jest imię drukarza, wiążą to z domniemaną wyprawą Skoryny wraz z jego książkami do Moskwy, w której przyjęto go wrogo, a księgi spalono. Pod koniec tej samej dekady z powodów rodzinnych S. był stroną w cyklu spraw sądowych związanych z roszczeniami majątkowymi, które ciągnęły się kilka lat i stały się nawet powodem krótkotrwałego aresztowania S. na mocy dekretu królewskiego w 1532. W owych latach S. był aktywny przede wszystkim jako lekarz i humanista. Przez krótki czas pozostawał w służbie księcia Albrechta Hohenzollerna, później bpa wileńskiego Jana, a w 1535, po powrocie do Pragi, został ogrodnikiem i botanikiem Ferdynanda I Habsburga w niedawno założonych ogrodach botanicznych na Hradczanach, gdzie hodował owoce południowe.

Działalność S. stanowiła istotny wkład w rozwój białoruskiej świadomości narodowej. W sumie wydał 42 druki. Poprzez konsekwentne wydawanie dzieł o charakterze religijnym, ujednoczenie i uproszczenie alfabetu cerkiewnosłowiańskiego i wprowadzenie nowej czcionki zasłużył się w zakresie rozwoju języka ruskiego. Jego działalność pisarska, przekładowa i wydawnicza budziła jednak wątpliwości zarówno wśród hierarchii katolickiej, jak i prawosławnej.

PSB (A. Nagórko); *Słownik Pracowników Książki Polskiej* (S. Rosiak).

L. Abramowicz: *Cztery wieki drukarstwa w Wilnie*, Wilno 1925; A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa, W. Krajewski: *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, z. 5, Wrocław-Kraków 1959, s. 224-230; M. Gębarowicz: *Iwan Fedorow i jego działalność w latach 1569-1583 na tle epoki*, „Roczniki Biblioteczne” 13: 1969, s. 9-30; Францыск Скарына. *Зборнік дакументаў і матэрыялаў*, падрыхтаваў В. І. Дарашкевіч, Мінск 1988; E.A. Целунова: *О церковнославянском пратографе Библии Франциска Скорины (на материале Книги Числа)*, „Slavia. Časopis pro slovanskou filologii” 59: 1990, s. 244-250; Франциск Скорина и Вильнюс. *Сборник материалов республиканской научной конференции, посвященной 500-летию со дня рождения Франциска Скорины*, составитель Л.В. Судавичене, Вильнюс 1991; M. Walczak-Mikołajczakowa, A. Naumow (red.): *Franciszek Skoryna – życie i pisma*, (Biblioteka Duchowości Europejskiej, 3) Gniezno 2007; A. Naumow: *Franciszek Skoryna z Połocka jako biblista*, [w:] A. Naumow: *Franciszek Skoryna z Połocka jako biblista*, [w:] *Средновековието в огледалото на един филолог: Сборник в чест на Светлина Николова*, (Кирило-Методиевски студии, 18) Sofia 2009, s. 166-173.

Jacek Soszyński

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)